

УДК 792.83:78.036.9(477)«19/201»
DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863.5/28.208912>

Марина ПОГРЕБНЯК,
orcid.org/0000-0001-6863-6126
кандидат мистецтвознавства, доцент,
доцент кафедри теорії та методик навчання мистецьких дисциплін
Бердянського державного педагогічного університету,
докторант
Інституту мистецтвознавства, фольклористики
та етнології імені М. Г. Рильського Національної академії наук України
(Бердянськ, Запорізька область, Україна) tanya08677@gmail.com

ТЕАТРАЛІЗОВАНІ ФОРМИ ДЖАЗ-ТАНЦЮ В УКРАЇНСЬКОМУ МУЗИЧНОМУ ТЕАТРИ ХХ – ПОЧАТКУ ХХІ СТ.: ШЛЯХИ ВПРОВАДЖЕННЯ ТА ФОРМИ ПРЕЗЕНТАЦІЇ

У статті вивчаються театралізовані форми джаз-танцю в українському музичному театрі ХХ – поч. ХХІ ст. Метою дослідження є виявлення українських балетмейстерів і хореографів – представників театрального джаз-танцю ХХ – поч. ХХІ ст., шляхів його впровадження і форм презентації на українській сцені музичного театру зазначеного періоду; а також визначення сутності явища джазової стилізації фольклорного танцю. Названо українських балетмейстерів і хореографів – представників театрального джаз-танцю (ХХ – поч. ХХІ ст.) та досліджено їхній творчий доробок у цій галузі, серед них: С. Фалішевський, Й. Цесельський, Я. Цесарський, С. Новіковська, Д. Каракуц, А. Єршомін, А. Рубіна, О. Ніколаєв, Н. Атанасова, К. Томільченко, Є. Яніна-Ледовська, І. Мазур, В. Слізаров. У процесі аналізу їхнього творчого доробку виявлено шляхи впровадження сценічного джаз-танцю на українській театральній сцені: а) цитування, або повтор авторської хореографії відомих балетмейстерів американських мюзиклів (Б. Фосса та ін.); б) створення українськими балетмейстерами хореографічного оформлення авторських мюзиклів українських режисерів, у тому числі створених за бродвейською моделлю функціонування жанру («Екватор») та мюзиклів із підсиленням танцювальним елементом («Па», «Барон Мюнхгаузен»). Досліджено форми презентації театрального джаз-танцю на українській сцені: а) хореографічне оформлення і доповнення вокальних партій у мюзиклах; б) лірико-драматичні балети; в) танцювальні мюзикли; г) хореографічне оформлення драматичних вистав (танцювальні сценки з міні-дією, пластичні характеристики героїв). Виявлено та визначено сутність явища джазової стилізації фольклорного танцю, для якого характерні стилізація автентичного костюму людини або знаків культури (лялька-мотанка та ін.); використання стилізованих окремих лексичних елементів фольклорних танців без заглиблення у внутрішній зміст використаного матеріалу на відміну від стилізованого народного танцю як різновиду танцю «модерн».

Ключові слова: український музичний театр, театральний танець, джаз-танець, український балет, мюзикл, джазова стилізація фольклорного танцю.

Maryna POGREBNIYAK,
orcid.org/0000-0001-6863-6126
Candidate of Art Criticism, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Theory and Methods of Teaching Arts
Berdyansk State Pedagogical University,
Doctoral Student
at the Rylsky Institute of Art Studies, Folklore
and Ethnology National Academy of Sciences of Ukraine
(Berdyansk, Zaporizhia region, Ukraine) tanya08677@gmail.com

THEATRICAL FORMS OF JAZZ DANCE IN THE UKRAINIAN MUSICAL THEATRE OF THE XX – BEGINNING OF THE XXI CENTURY: WAYS OF INTRODUCING AND FORMS OF THEATRICAL JAZZ DANCE PRESENTATION

The article study theatrical forms of jazz dance in the Ukrainian Musical Theatre of the XX – beginning of the XXI century. The purpose of the study is to identify Ukrainian ballet-masters and choreographers of theatrical jazz dance of the XX the beginning of the XXI century, ways of introduction and forms of presentation of theatrical jazz dance on the Ukrainian stage of the Musical Theatre of the specified period; as well as determining the essence of the phenomenon of jazz stylization of folk dance. Ukrainian balletmasters and choreographers of the theatrical jazz dance (XX the beginning of the XXI centuries) were identified and their creative achievements in this field were investigated:

S. Falishevsky, I. Ceselski, Y. Cesarsky, S. Novikoska, D. Karakuts, A. Yeriomin, A. Rubina, O. Nikolayev, N. Atanasova, K. Tomilchenko, Ye. Yanina-Ledovska, I. Mazur, V. Yelizarov. The analysis of their creative work revealed the ways of introducing of the stage jazz dance on the Ukrainian theatre stage: a) quoting or repeating of the author's choreography of famous American ballet-masters (B. Foss and others); b) creating by Ukrainian ballet-masters of the choreographic design of author musicals Ukrainian producers, including those based on the Broadway model of the genre (Equator) and musicals with an enhanced dance element (Pa, Baron Munchausen). Forms of presentation of theatrical jazz dance on the Ukrainian stage are investigated: a) choreographic design and supplements of vocal parts in musicals; b) lyrical – dramatic ballets; c) choreographic design of dramatic performances (dance scenes with mini-action, plastic characteristics of heros). The essence of the phenomenon of jazz stylization of folk dance, which is characterized by the stylization of an authentic human costume or cultural symbols (moto doll, etc.); the using of stylized individual lexical elements of folk dances without delving into the inner content of the used material, unlike stylized folk dance, as a kind of modern dance, is identified and defined.

Key words: *Ukrainian musical theatre, theatrical dance, jazz dance, Ukrainian ballet, musical, jazz stylization of folk dance.*

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку музичного театру України характеризується пошуками способів засвоєння естетики і застосування практики нових стильових напрямів театрального танцю з метою модернізації сучасного українського театру. Ці активні пошуки та експерименти у галузі різноманітних нових мистецьких форм і напрямів театрального танцю, джаз-танцю зокрема, позначені своєрідною персоніфікацією того чи іншого процесу, тому результати вивчення теорії і історії так званих крос-культурних дифузій у галузі нових напрямів театрального танцю дадуть змогу посилити художній потенціал національного балетного театру. Актуальність дослідження посилюється також відсутністю теоретичних надбань у галузі композиції театрального джаз-танцю. Ураховуючи підвищений інтерес українських артистів балету, балетмейстерів, викладачів до явища сучасного танцтеатру взагалі та нових напрямів театрального танцю ХХ – ХХІ ст. зокрема виникає необхідність теоретичної підтримки мистецького та навчального процесів.

Аналіз досліджень. Питання використання нових форм театрального танцю, джаз-танцю зокрема, в українському музичному театрі залишаються поза межами наукових розвідок нечисельних дослідників у галузі теорії і історії сучасного театрального танцю і сучасного балету (П. Білаш, О. Верховенко, О. Плахотнюк, М. Погребняк, О. Чепалов, Д. Шариков та ін.), що зумовлює актуальність вибраної теми.

Серед зазначених науковців лише О. А. Плахотнюк у науковій праці «Джаз-танець як феномен художньої культури» (Плахотнюк, 2016: 1–295) робить спробу розглянути феномен джаз-танцю у системі зв'язків художньої культури. А. О. Верховенко у третьому розділі свого дослідження «Танцювальна складова мюзиклу другої половини ХХ – початку ХХІ століття» (Верховенко, 2013: 130–180) характеризує пластичне вирішення лібрето декількох українських мюзи-

клів, створених на основі творів української літератури, не акцентуючи увагу на використанні в українських виставах будь-яких форм джаз-танцю. Водночас ці питання залишаються поза межами існуючих наукових розробок дослідників українського балетного театру (К. Бортник, М. Загайкевич, Л. Козинко, Т. Павлюк, В. Пасютинська, Ю. Станішевський, П. Чуприна та ін.).

Мета статті – виявлення українських балетмейстерів і хореографів – представників театрального джаз-танцю ХХ – поч. ХХІ ст., шляхів його впровадження і форм презентації на українській сцені музичного театру зазначеного періоду; визначення сутності явища джазової стилізації фольклорного танцю.

Виклад основного матеріалу. Авторкою досліджено, що *джаз-танець* як явище хореографічної культури має африканське фольклорне коріння й є вираженням міфологізованої свідомості стародавніх народів, які ще не поєднували мистецтво з формально-логічним мисленням. Пройшовши шлях від фольклорного і побутового мистецтва, *сценічний джаз-танець*, що виник наприкінці ХІХ ст. у США, стає одним із нових стильових напрямів театрального танцю, який має власні естетико-стильові особливості: повну свободу форм, породжену імпровізацією як головним формотворчим і художнім методом; активне пересування виконавців у просторі (по горизонталі і вертикалі); ізольовані рухи окремих частин тіла; використання ритмічно ускладнених та синкопованих рухів; ритмічна поліфонія танцю; комбінування і взаємопроникнення музики і танцю; імпровізаційні форми у різноманітності їх різновидів (сольної, ансамбльової, вільної, обмеженої) і т. ін.; необмеженість у виборі музичного супроводу (Погребняк, 2018: 44–50). Нами виявлено, що різноманітні форми джаз-танцю стають у ХХ ст. невід'ємним складником виразних засобів в українському музичному театрі і розвиваються одночасно з розвитком жанру «мюзикл».

З'ясовано, що характерною особливістю українського театру впродовж його розвитку до початку ХХ ст. був яскраво виражений музичний елемент. А музичний театр України, існуючи у надрах драматичного театру, став самостійним лише у 1919 р., коли був створений Національний оперний театр України.

У 1929 р. в Харкові виставою «Орфей у пеклі» Ж. Оффенбаха відкрився Перший театр оперети. А 14 грудня 1935 р. було відкрито Київський державний український театр музичної комедії (Чуніхін, 2012: 219).

У 20–30-х роках ХХ ст. у Східній Галичині, так само, як і в Європі, зростала популярність легких жанрів оперети та ревію, у хореографічних фрагментах яких балетмейстери класичної школи використовували джаз-танець. Так, С. Фалішевський, Й. Цесельський, Я. Цесарський та ін. «модернізували танцювальні сцени типового репертуару або ж оздоблювали вистави власними хореографічними вставками» (Пастух, 1999: 9), використовуючи в опереті популярні на той час *джазові побутові танці: фокстрот, танго, чарльстон, шиммі*.

Провідні позиції щодо кількості і художнього та технічного рівня опереткових спектаклів посідали львівські міські театри (Великий, Малий, театри Новини і Розмаїтостей). Хореографічні постановки з використанням різних стильових напрямів, зокрема джаз-танцю, постійно супроводжували дію й у драматичних театрах. Побудовані як характерні сценки з міні-дією, такі танцювальні фрагменти відзначалися оригінальністю творчих вирішень у постановках Я. Давидовича, З. Лозинської, С. Фалішевського, Т. Буркої, Я. Бжежанської у Станіславському театрі імені С. Монюшка (Пастух, 1999: 10).

Українська оперета радянського часу розвивалася у руслі загальних тенденцій, притаманних музично-театральному мистецтву того історичного періоду. На початок 1960-х років стала відчутною певна творча криза жанру. Оновленню режисерських, музичних і хореографічних рішень у виставах українських музичних театрів сприяли постановки *мюзиклів зарубіжних авторів*. Так у 60-ті роки ХХ ст. в українських театрах музичної комедії ставили мюзикли «Моя прекрасна леді» Ф. Лоу та А. Дж. Лернера, «Квітка Міссісіпі» Дж. Керна (м. Одеса), «Цілуй мене, Кет» К. Портера (м. Одеса, м. Харків), «Тригрошова опера» Б. Брехта (м. Харків) і К. Вайля (м. Київ) (Чуніхін, 2012: 219) та ін., у хореографічних вкрапленнях яких був використаний джаз-танець, а саме: у сцені «Пісня Елізи» («Моя прекрасна леді»); tap dance – у дуеті гангстерів і танці тореадорів із

плащами («Цілуй мене, Кет»), а також у виконанні головного героя («Тригрошова опера») та ін. (Музкомедія Одеса, 2012: youtu.be/A2OkEx1sgBg).

У 70-ті роки творчі пошуки українських митців у музичному театрі, зокрема у хореографічному оформленні вистави, відбувалися синхронно із загальноєвропейськими тенденціями розвитку жанру мюзиклу, але не активно. У більшості європейських країн у цей період активізуються постановки американських мюзиклів, з'являються власні зразки. Мюзикл сприймається передусім як жанр, відкритий до експерименту, синтезу елементів різних мистецтв, сучасної тематики, що зумовило використання нових форм театрального танцю, перш за все джаз-танцю.

З'ясовано, що в низці українських музичних вистав тих часів композитори, драматурги і режисери поступово відходили від жанрових канонів оперети. Це простежується у творах «Пригоди на Міссісіпі» (1967 р.); «Місто закоханих» (1968 р.); «Я люблю тебе» (за п'єсою В. Розова «У день весілля», 1975 р.) на музику Л. Колодуба; «П'ятий зайвий» (за п'єсою О. Каневського, 1971 р.) на музику О. Красотова; «Вечірня серенада» (за мотивами п'єси О. Арбузова «Цей милий старий дід», 1975 р.); «Товариш Любов» (за п'єсою К. Тренюва «Любов Ярова», 1977 р.) на музику В. Ільїна; «Ніч чудес» (1979 р.) на музику І. Карабиця (Чуніхін, 2012: 221).

У 80-х роках ХХ ст. у виставах під назвою «мюзикл» досить складно вдавалося подолати ознаки опереткової традиції, у якій *джаз-танець* не міг бути рівноцінним компонентом, від якого залежить цілісність сюжету. Досліджено, що більшою творчою свободою позначилися українські *рок-опери і рок-балети*, які з'явилися у ці роки. Серед них: на музику С. Бедусенка рок-опера «Суд» (за поемою Б. Олійника «Сім»), прем'єра якої відбулася у 1988 р. в Київському театрі естради; арт-рок-містерія «Адам і Єва» та рок-балет «Чайка Джон Лівінгстон», у яких *джаз-танець* або доповнює вокальні партії, або пластично розкриває образи героїв (Ліліт – жінка-муза; Джон Лівінгстон) (Бедусенко, 2014: https://youtu.be/45k5CGh_rhc).

Продовжує цей перелік рок-опера «Біла ворона» на музику Геннадія Татарченка, створена в 1989 р. на основі драматичної поеми у віршах Ю. Рибчинського про життя і героїчну загибель Жанни д'Арк. На думку дослідника О. Н. Чуніхіна, «цей твір безпосередньо продовжує традицію жанрової тематики, що бере свій початок у рок-опері «Ісус Христос Супер-зірка» Е. Ллойда-Уеббера: головним героєм стає неординарна істо-

рична особистість, драматична життєва історія якої містить глибокий філософський зміст» (Чуніхін, 2012: 227).

Досліджено, що «Білу ворону» автори створили у двох версіях – російськомовній та україномовній. 1990 р. була записана платівка російською мовою на студії «Аудіо Україна». 16 березня 1991 р. відбулася прем'єра «Білої ворони» в Академічному драматичному театрі ім. Івана Франка (україномовна версія). У 2005 р. рок-опера була відтворена театральною компанією «Бенюк і Хостікоєв». Хореографи-постановники – Світлана Новіковська і Дмитро Каракуц.

Також як і у музичній характеристиці героїв і подій композитор використовує різні стиліові ознаки, так і пластична характеристика героїв і подій побудована засобами різноманітних форм джаз-танцю.

Так, народні масові сцени насичені інтонаціями французької народної музики, а пластична характеристика народу на весільному гулянні побудована з використанням *імпрізованого танка зі стилізованими рухами народних побутових танців*. Образи Столітньої війни та бургундців, вирішені засобами хард-року, супроводжуються *джазовою пантомімою* насилля бургундців із використанням *масової пластичної імпрізації*. Засобами джаз-танцю вирішена картина «Аукціону» – розпродажу корони, меча і латів Ж. д'Арк, як і пластична характеристика катів (робото-подібні рухи) (Melaryon, 2012: <https://youtu.be/D1UWawTD2Y>).

На початку 2000-х років, коли жанр мюзиклу став активно поширюватися і розквітати в Європі, в Україні з'явилися митці, які спробували здійснити постановку мюзиклу за бродвейською моделлю функціонування жанру.

Ця спроба пов'язана з мюзиклом «Екватор» на музику Олександра Злотника (драматург Олександр Вратарьов, режисер Віктор Шулаков, сценограф В. Одуденко). Продюсерами нового мюзиклу стали бродвейський підприємець Алан Холлі і продюсерський центр «Арт-Проект» на чолі із Сергієм Герасимовим. Темою мюзиклу стала історія життя відомого мандрівника-дослідника, етнографа Миколи Миклухо-Маклая. Прем'єра «Екватора» відбулася 31 жовтня 2003 р. на спеціально оформленій сцені у приміщенні Київського театру оперети (Чуніхін, 2012: 233). Хореографом-постановником мюзиклу став керівник балету «А6» Андрій Єрьомін. Виявлено, що його сучасне хореографічне рішення звертає на себе увагу різноманітністю форм *сценічного джаз-танцю* з включенням трюків циркових повітряних гімнастів та

акробатів. Використаний ним *break dance* передає «розгойдування» морського корабля, який є центральним елементом вистави як символ далеких мандрів у невідомість. Засобами джаз-танцю балетмейстер торкається колоніальної тематики. У фрагментах дії, що відбуваються в Німеччині, використовується *джазова стилізація німецьких фольклорних побутових танців*. Атмосфера Нової Гвінеї створена завдяки характерним музичним ритмам, уведенню національних інструментів, а також стилізованих національних танців. Цікаве використання джаз-танцю *на різних рівнях сценічного простору* (Дяченко, 2013: <https://youtu.be/EqUQoRgu6kQ>).

23 травня 2008 р. на сцені Національного театру імені Івана Франка відбулася прем'єра мюзикла «Едіт Піаф. Життя в кредит». Драматург – Юрій Рибчинський, режисер – Ігор Афанасьєв, музика виконавиці головної ролі Вікторії Васалатій. Виявлено, що в хореографічних «вкрапленнях» цього мюзиклу балетмейстер А. Рубіна для пластичної характеристики героїв та їхніх взаємовідносин (самої Е. Піаф, дует Білої Леді і Піаф та ін.) також використовує виразні засоби *джаз-танцю*.

Виявлено, що у 2000-ті роки активізується інтерес українських митців до мюзиклів із підсиленням танцювальним елементом.

Так, у 2005 р. в Дніпропетровському академічному театрі опери та балету відбулася прем'єра *лірико-драматичного балету* «Це танго у червні», присвяченого пам'яті покоління людей Великої Вітчизняної війни 1941–1945 рр. Автор ідеї, лібрето і хореограф-постановник – заслужений артист України Олег Ніколаєв. Хореографія персонажів вистави побудована ним засобами сценічного джаз-танцю під музичний супровід на тему танго (I частина) і популярних романсів 1930-х років та естради фронтних років (II частина).

У I частині балету балетмейстер низкою хореографічних замальовок розкриває почуття закоханої пари, відносини «злодюжок», двірничихи, поліцейського, подружньої пари, п'яних молодиків, пари закоханих старшокласників, сімейного «тріо», «непманів». У II частині балету перед нами – долі цих персонажів у період Великої Вітчизняної війни.

Хореографічний текст, що характеризує різні почуття героїв вистави, створений засобами різноманітних форм сценічного джаз-танцю (сольної, дуетної, масової), являє собою *джазову обробку лексики класичного* (arabesques, піруети) і *побутового танцю* в дуетах зустрічей і розставань. Елементи *tap-dance* і джазові стрибки викорис-

товуються в пластичній характеристиці солдат і т. ін. (Glumov, 2017: <https://youtu.be/cHFAcjVVfzc>).

Джаз-танець став головним виразним способом танцювального мюзиклу «Па» (режисер-постановник Олена Коляденко) за мотивами класичного сюжету «Ромео і Джульєтти» В. Шекспіра. Прем'єра відбулася в 2007 р. в Київському концерт-холі Freedom. Головні ролі виконали Влад Яма та Олена Шоптенко.

У 2008 р. у Київському Metropolitan Holl Split відбулася презентація *танцювального мюзиклу* «А6 на Бродвей», поставленого балетом «А6» на основі найкращих бродвейських шоу американського хореографа, сценариста і кінорежисера Боба Фосса. Режисер-хореограф Надія Атанасова поєднала у виставі сюжети «Миля Чаріті» (Sweet Charity, 1969 р.) «Кабаре» (Cabaret, 1972 р.), «Уся ця суєта» (All That Jazz, 1979 р.) із джазовим вокалом Лани Меркулової.

Хореографічний текст цього танцювального мюзиклу побудований на лексиці різноманітних сценічних форм джаз-танцю сольної, дуєтної і масової форм. Для пластичної характеристики героїв хореограф використовує брейк-данс (*break-dance*), побутовий джазовий танець, індивідуальну джазову імпровізацію, сценічні форми джаз-танцю з використанням джазових обертів, різноманітних стрибків груп hop, leap, jump (Merkulova, 2015: <https://youtu.be/BR4FOaR7sfc>).

Продовжує цей перелік *танцювальний мюзикл* 3D-шоу «Барон Мюнхгаузен», презентація якого відбувалася у Києві з 3 грудня 2010 р. до 27 березня 2011 р. Твір заснований на п'єсі Григорія Горіна «Той самий Мюнхгаузен». Режисер-постановник авторського мюзиклу – хореограф Костянтин Томільченко (Чуніхін, 2012: 237). За його словами, він використав найкращі ідеї французького музичного театру, російських мюзиклів та ін. (Телеканал СТБ, 2010: https://youtu.be/0A7_Fdbmv5U). Частина декорацій вибудована за рахунок 3D-технологій. *Джаз-танець* як один із виразних засобів використовується у цьому мюзиклі на різних рівнях сценічного простору (у парі: партнерка у повітрі, партнер – у партері). Хореографічний текст мюзиклу будується на *трансформованій лексиці класичного танцю, стрибків і піруетів зі зміною рівнів, елементах джазового соціального танцю* (Uraganchic, 2010: <https://youtu.be/-9IArgTBEKw>; Тишкевич, 2012: <https://m9snKZwkYOI>).

Використання батутів для акробатичних стрибків, повітряної пластики у виконанні повітряних гімнастів доповнюють перелік виразних засобів мюзиклу. Це перша в Україні і на світовій сцені

постановка даного твору у форматі танцювального шоу на музику композитора Романа Суржа (Light Converse LTD, 2018: <https://lightconverse.ua/portfolio/pervoe-ukrainskoe-3d-shou-baron-munxgauzen>).

4 грудня 1976 р. розпочався творчий шлях Харківського театру «Мадригал», який з 1999 р. отримав статус професійного недержавного театру. Художній керівник театру – Олексій Олексійович Настаченко. Для хореографічного оформлення постановок цього театру широко використовується *джаз-танець різноманітних сценічних форм*. А саме у: рок-опері «Вогнище»; молодіжній драмі «Дихай» (балетмейстер Євгенія Ледовська); трагікомедії «Королівські сіри» (балетмейстер Олег Єгоров), «Дім, який побудував Свіфт» (балетмейстер Є. Ледовська), мюзиклах «Легенда», «Король і блазень» (балетмейстери Є. Ледовська, Володимир і Яна Павленки); «Дон Жуан» (балетмейстер Є. Ледовська).

Так, у мюзиклі «Король і блазень» балетмейстер використовує *джазову імпровізацію історико-побутового танцю*, що візуалізує брехливість відносин при дворі короля. У мюзиклі «Легенда» – *джазову імпровізацію* на мотиви східних танців. В мюзиклі «Кастинг» хореографічний текст *сценічного джазового танцю* побудований із використанням grand jete з переходом у нижній рівень, джазових кроків, стрибків hop у позі attitudes і т. ін. (Бонд, 2019: <https://youtu.be/RzLYdejtOg>; Ninona62, 2015: <https://youtu.be/beu84H2-ccY>).

Інший колектив – «Життя» І. Мазур, колишньої танцівниці джаз-балету Мануели Шварц у Німеччині, був заснований у м. Львові у 1986 р. За ці роки активної концертної діяльності балет «Життя» перетворився на унікальну хореографічну «лабораторію» нових форм театрального танцю: стилізованого народного танцю, танцю «модерн», джаз-танцю, соціальних («вуличних») технік. Кожна хореографічна композиція колективу наповнена елементами драматургії. Авторами всіх постановок є Ірина Мазур та її син Володимир Мазур. Знаковими для колективу були проекти, реалізовані з Вроцлавською оперою Super widowisha, робота із солістами італійського театру La Scala в межах цього проекту. У репертуарі театру танцю за останні роки – постановки, у яких *сценічні форми джаз-танцю масової і дуєтної форм* є головним виразальним засобом у поєднанні зі співом і вербальним коментуванням самих танцівників-виконавців. Це: «Опівночі у Львові», «Два кольори», арт-кабаре «Love SORRY», «Тюремне танго», «Спогади ватри»,

арт-кабаре «Deка Dance – XXI» (2018 р.), історично-музичний перформанс «Ремінісценції. Уа», в якому у сучасній сценічній формі розповідаються глядачам маловідомі факти і сторінки історії та культури нашої країни. Його прем'єра відбулася у травні 2015 р. (Mazur, 2017: <https://youtu.be/I37qjsIFni4>). Проявами нових форм театрального танцю можна вважати використання джазової стилізації українського автентичного фольклорного танцю в таких роботах, як «Дерево роду», «Козацька дума», «Кобзарі», «ЕТНОЕволюція» (2016 р.). Це мікс українських образів та символів, розказаних метафорично (Mazur, 2017: <https://youtu.be/bkTWywfHC4E>).

Досліджено, що для цього явища *джазової стилізації фольклорного танцю* характерні: стилізація автентичного костюму людини або знаків культури (лялька-мотанка та ін.); використання стилізованих окремих лексичних елементів фольклорних українських танців без заглиблення у внутрішній зміст використаного матеріалу на відміну від стилізованого народного танцю як різновиду танцю «модерн».

Використання як головного виразного засобу мови *бального танцю у синтезі зі сценічними формами джаз-танцю є особливістю* Севастопольського театру танцю, створеного у грудні 1999 р. і зобов'язаного своїм народженням народному артистові України, заслуженому діячеві мистецтв Автономної Республіки Крим В. А. Єлізарову. У репертуарі театру спектаклі «Кармен», «Нотр Дам де Парі», «Пігмаліон», «Аргентинське танго», «Фуєте», «Історія любові» (Решетіло, 2008: 1–271). Класична драматургія з яскравою сюжетною канвою в єднанні з музикою відомих композиторів (А. Пьяцолла в «Аргентинському танго»; ритмічна основа Р. Щедрина на музику Ж. Бізе в «Кармен» та ін.) дали змогу створити цікаві хореографічні версії відомих творів, а також авторські спектаклі. Головний балетмейстер театру – заслужена артистка України Н. Б. Маршева.

У 2015 р. у Харківському національному академічному театрі опери та балету імені Н. В. Лисенка була презентована нова версія балету «Снігова королева» на музику київського композитора Олександра Шимка. Вона була створена на замовлення бельгійської продюсерської компанії Classical Production за сприяння її керівника Патріка Лево. Автором лібрето і хореографом-постановником стала балетмейстер Алла Рубіна (Шубина, 2015: 32–33).

Авторкою проаналізовано пластичні характеристики головних героїв казки Герди і Кая, а також

численних дійових осіб, які вирішені яскраво і індивідуально також виразними засобами сценічного джаз-танцю сольної, дуєтної і масової форм. Хореографічний текст Злого Тролля і його учнів побудований із використанням джазових стрибків; танець розбійників – джазових стрибків та підтримок двома руками за талію, акробатичних елементів; соло Лапландки – засобами пластичної імпровізації за мотивами шаманських ритуалів; Принца і Принцеси – побутового джазового танцю рок-н-ролла; казкаря в образі міма – засобами пантоміми з елементами «вільної» імпровізації. Джаз-танець двох Круків насичений джазовими підтримками.

У грудні 2017р. за ініціативи Посольства США в Україні у рамках святкування 25-річчя дипломатичних відносин був організований україно-американський мистецький проєкт «Шлях до Бродвею/Broadway Bound». У ньому взяли участь представники вашингтонської театральної Company E: співачка і викладач Амікейла Гастон; музикант і композитор Кліфтон Брокінтон; хореографи Філіп Бараойдан, Еббі Літхарт, Пол Емерсон; танцюристи і керівник компанії Пол Гордон Емерсон.

Шоу «Шлях до Бродвею» за участю українських артистів було створено у формі ревію одних із найяскравіших номерів із популярних бродвейських мюзиклів: «Чарівник країни Оз», «Рента», «Ті, що співають під дощем», «Зла», «Поргі та Бесс», «Чикаго», «Піжамна гра», «Вестсайдська історія», «Звуки музики», «Моя прекрасна леді», «Піппін», «Кордебалет». Покази мюзиклу пройшли у ХНАТОБ імені Н. В. Лисенка у супроводі оркестру театру під керівництвом головного диригента театру Дмитра Морозова.

У танцювальному оформленні фрагментів мюзиклу «Вестсайдська історія» хореографічний текст сценічних форм *джаз-танцю* побудований із джазових кроків, kick, battements, імпровізаційних піруетів, джазових стрибків (hop, jump). У фрагменті мюзиклу «Моя прекрасна леді» використовується джазова імпровізація побутового танцю. У фрагменті мюзиклу «Поргі та Бесс» – дуєтна форма джазового танцю зі стрибками hop, падіннями drop, джазовою імпровізацією партнерів, трансформованими підтримками в позу I arabesques (Накипело LIVE, 2017: <https://youtu.be/AYg-ku9izVY>).

Висновки. Підсумовуючи, слід сказати, що найвідомішими українськими балетмейстерами і хореографами – представниками театрального джаз-танцю ХХ – поч. ХХІ ст. є: С. Фалішевський, Й. Цесельський, Я. Цесарський, С. Новіковська,

Д. Каракуц, А. Єршомін, А. Рубіна, О. Ніколаєв, Н. Атанасова, К. Томільченко, Є. Яніна-Ледовська, І. Мазур, В. Єлізаров. У процесі аналізу їхнього творчого доробку у цій галузі виявлено шляхи впровадження естетики джаз-танцю на українській театральній сцені зазначеного періоду: а) цитування або повтор авторської хореографії відомих балетмейстерів американських мюзиклів (Б. Фосса та ін.); б) створення українськими балетмейстерами хореографічного оформлення авторських мюзиклів українських режисерів, у тому числі створених за бродвейською моделлю функціонування жанру («Екватор») та мюзиклів із підсиленням танцювальним елементом («Па», «Барон Мюнхгаузен»). Також досліджено форми презентації театального

джаз-танцю на українській сцені: а) хореографічне оформлення і доповнення вокальних партій у мюзиклах; б) лірико-драматичні балети; в) танцювальні мюзикли; г) хореографічні оформлення драматичних вистав (танцювальні сценки з міні-дією, пластичні характеристики героїв). Окрім того, авторкою виявлено та визначено сутність явища *джазової стилізації фольклорного танцю*, для якого є характерною стилізація автентичного костюму людини або знаків культури (лялька-мотанка та ін.); використання стилізованих окремих лексичних елементів фольклорних танців без заглиблення у внутрішній зміст використаного матеріалу на відміну від стилізованого народного танцю як різновиду танцю «модерн».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Біла Ворона. Жана д'Арк 2005. *Бенюк&Хостікоєв* : вебсайт. URL : <https://youtu.be/DIIUWawTD2Y> (дата звернення: 25.10.2019).
2. Верховенко О. А. Танцювальна складова мюзиклу другої половини ХХ – початку ХХІ століття : дис. ... к-та мист-ва : 26.00.01 ; Київськ. нац. ун-т культ. і мист-в. Київ, 2013. 202 с.
3. Возлюбви. Мюзикл «Кастинг». *Театр «Мадригал»* : вебсайт. URL : <https://youtu.be/bey84H2-ccY> (дата звернення: 01.12.2019).
4. ЕТНОЕВОЛЮЦІЯ – БАЛЕТ «ЖИТТЯ» : вебсайт. URL : <https://youtu.be/bkTWywfHC4E> (дата звернення: 12.11.2019).
5. «Король и шут». *Мадригал. Харків* : вебсайт. URL : <https://youtu.be/m57jZ4fNyYA> (дата звернення: 01.12.2019).
6. Лана Меркулова и балет А-6 – мюзикл «Огни Бродвея» (демо-ролик) : вебсайт. URL : <https://youtu.be/BR4FOaR7sfc> (дата звернення: 01.12.2019).
7. Легенда. *Мадригал*. 16.10.2019 : вебсайт. URL : <https://youtu.be/RzLYdejtfOg> (дата звернення: 01.12.2019).
8. Мюзикл «Шлях до Бродвею» в Харкові : вебсайт. URL : <https://youtu.be/AYg-ku9izVY> (дата звернення: 29.11.2019).
9. Мюзикл «Екватор» 2003 : вебсайт. URL : <https://youtu.be/EqUQoRgu6kQ> (дата звернення: 12.11.2019).
10. Отрывок с танцевального шоу «Барон Мюнхгаузен» 3D СТБ : вебсайт. URL : <https://m9snKZwkYOI> (дата звернення: 12.12.2019).
11. Пастух В. В. Східна сценічна хореографічна культура Східної Галичини 20–30-х років ХХ ст. : автореф. дис. ... канд. мистецт-ва : 17.00.01. Київ, 1999. 20 с.
12. Первое украинское 3D-шоу «Барон Мюнхгаузен» : вебсайт. URL : <https://lightconverse.ua/portfolio/pervoe-ukrainskoe-3d-shou-baron-myunxgauzen> (дата звернення: 12.12.2019).
13. Плахотнюк О. А. Сучасний джаз-танець як феномен художньої культури: дис. ... к-та мист-ва : 26.00.01 ; Прикарпат. нац. ун-т ім. Вас. Стефаника. Івано-Франківськ, 2016. 295 с.
14. Погребняк М. М. Сценічний (театральний) джаз-танець: витоки та естетичні особливості. *Молодий вчений*. 2018. № 2.2 (54.2). С. 44–50.
15. Ремінісценції. UA – Балет «Життя» : вебсайт. URL : <https://youtu.be/I37qjsIFni4> (дата звернення: 12.11.2019).
16. Решетило В. Театр танцю Вадима Єлізарова. Київ : АДЕФ-Україна, 2008. 271 с.
17. Сергей Бедусенко. Фрагмент рок-оперы «Суд» : вебсайт. URL : https://youtu.be/45k5CGh_rhc (дата звернення: 12.11.2019).
18. Танцюють все. Постановка мюзикла Барон Мюнхгаузен : вебсайт. URL : https://youtu.be/0A7_Fdbmv5U (дата звернення: 12.12.2019).
19. Танцюють все 3. Отрывок из 3D-шоу «Барон Мюнхгаузен» : вебсайт. URL : <https://youtu.be/-9IArgTBEKw> (дата звернення: 12.12.2019).
20. Целуй меня, Кет! *YouTube*. URL : <https://youtu.be/A2OkEx1sgBg> (дата звернення: 12.11.2019).
21. Чуніхін О. Н. Історія мюзиклу : навчальний посібник. Київ : НАКККіМ, 2012. 256 с.
22. Шубина О. «Снежная королева» балетного царства. *Танец в Украине и мире*. 2015. № 2(10). С. 32–33.
23. Это танго в июне : вебсайт. URL : <https://youtu.be/cHFAcjVVfzc> (дата звернення: 12.11.2019).

REFERENCES

1. Bila Vorona. Zhanna d'Ark 2005. (Benjuk,&Khostikojev) [White Crow. Zhanna d'Ark 2005 (Benyuk&Hostikoyev)] (2012) (electronic resource). Available at: <https://youtu.be/DIIUWawTD2Y> (accessed 25 October 2019) [in Ukrainian].
2. Verkhovenko O. A. (2013) *Tancjuvaljna skladova mjuzyklu drughoji polouyny XX – pochatku XXI stolittja*. [Dance component of the musical of the second half XX – the beginning of the XXI century] (Candidate's thesis). Kiev : Kiev National University of Culture and Art's [in Ukrainian].

3. Vozlyubi. Myuzikl «Kasting». Teatr «Madrigal» [Zell in love. Musical «Casting». Theatre «Madrigal»] (2015) (electronic resource). Available at: <https://youtu.be/bey84H2-ccY> (accessed 1 December 2019) [in Russian].
4. Etnoevoljucija – Balet «Zhyttja» [Ethno-evolution – Ballet «Life»] (2017) (electronic resource). Available at: <https://youtu.be/bkTWywfHC4E> (accessed 12 November 2019) [in Ukrainian].
5. «Korol I shut». Madrigal. Kharkov. [«King and jester». Madrigal. Kharkiv] (no date) (electronic resource). Available at: <https://youtu.be/m57jZ4fNyYA> (accessed 1 December 2019) [in Russian].
6. Lana Merkulova I balet A-6 – myuzikl «Ogni Brodveya» (demo-rolik) [Lana Merkulova and ballet A-6 – musical «Broadway lights» (demo video)] (2015) (electronic resource). Available at: <https://youtu.be/BR4FOaR7sfc> (accessed 1 December 2019) [in Russian].
7. Legenda. Madrigal. 16.10.2019 [Legend. Madrigal. 16.10.2019] (2019) (electronic resource). Available at: <https://youtu.be/RzLYdejtFOg> (accessed 1 December 2019) [in Russian].
8. Mjuzykl «Shljakh do Brodveju» v Kharjkovi [Musical «Way to Broadway» in Kharkiv] (2017) (electronic resource). Available at: <https://youtu.be/AYg-ku9izVY> (accessed 29 November 2019) [in Ukrainian].
9. Myuzikl «Ekvator» [Musical «Equator» 2003] (2013) (electronic resource). Available at: <https://youtu.be/EqUQoRgu6kQ> (accessed 12 November 2019) [in Ukrainian].
10. Otryvok s tancjuvaljnogho shou «Baron Mjunchghauzen» [Excerpt from dance show «Baron Munchausen» 3D STB] (2012) (electronic resource). Available at: <https://m9snKZwkYOI> (accessed 12 December 2019) [in Russian].
11. Pastukh B.B. (1999) Skhidna scenichna khoreografichna kuljtura Skhidnoji Ghalychyny 20-30-kh rr. XX st. [Eastern stage choreographic culture of Eastern Halychyna of 20-30-s of the XX century] (Candidate's thesis). Kiev: Kiev National University of Culture and Art's [in Ukrainian].
12. Pervoe ukrainskoe 3D-shou Baron Myungkhauzen [The first Ukrainian 3D show Baron Munchausen] (2018) (electronic resource). Available at: <https://lightconverse.ua/portfolio/pervoe-ukrainskoe-3d-shou-baron-myunxgauzen> (accessed 12 December 2019) [in Russian].
13. Plakhotnjuk O. A. (2016) Suchasnyj dzhaz-tanecj jak fenomen khudozhnoji kuljтуры [Contemporary jazz dance as a phenomenon of artistic culture] (Candidate's thesis), Ivano-Frankivsk: Precarpathian National University named after Vasyl Stefanyk [in Ukrainian].
14. Pogrebnyak M. (2018) Scenichnyj (teatraljnyj) dzhaz-tanecj: vytoky ta estetychni osoblyvosti [Stage (theatrical) jazz-dance: origins and aesthetic features]. *Molodyj vchenyj*. №2.2 (54.2). P. 44–50 [in Ukrainian].
15. Reminiscenciji.UA – Balet «Zhyttja» [Reminiscences.UA – Ballet «Life»] (2017) (electronic resource). Available at: <https://youtu.be/I37qjsIFni4> (accessed 12 November 2019) [in Ukrainian].
16. Reshetylo V. (2008) Teatr tancju Vadyma Jelizarova. [Vadym Yelizarov's dance theatre]. Kiev: ADEF-Ukrayna [in Ukrainian].
17. Sergey Bedusenko. Fragment rok-operi «Sud» [Serhiy Badusenko. Rock opera fragment «Justice»] (2014) (electronic resource). Available at: https://youtu.be/45k5CGh_rhc (accessed 12 November 2019) [in Russian].
18. Tantsuyut vse. Postanovka myuzikla Baron Myunkhgauzen [Everybody dance. Production of a musical «Baron Munchausen»] (2010) (electronic resource). Available at: https://youtu.be/0A7_Fdbmv5U (accessed 12 December 2019) [in Russian].
19. Tantsuyut vse 3. Otrivok iz 3D shou Baron Myunkhgauzen [Everybody dance 3. Excerpt from 3D show Baron Munchausen] (2010) (electronic resource). Available at: <https://youtu.be/-9IArgTBEKw> (accessed 12 December 2019) [in Russian].
20. Tseluy menya, Ket! – YouTube [Kiss me, Kat! – YouTube] (2012) (electronic resource). Available at: <https://youtu.be/A2OkEx1sgBg> (accessed 12 November 2019) [in Russian].
21. Chunikhin O. (2012) Istorija mjuzyklu [The history of the musical]. Kiev : NALCandA [in Ukrainian].
22. Shubina O. (2015) «Snezhnaya koroleva» baletnogo tsarstva [«The Show Queen» of ballet kingdom]. *Tanets v Ukraine I mire*. №2(10). P. 32–33 [in Russian].
23. Eto tango v iyune [This tango is in June] (2017) (electronic resource). Available at: <https://youtu.be/cHFAcjVVfzc> (accessed 12 November 2019) [in Russian].